

Барановська Юлія Анатоліївна

студентка гр. ДСПУАзм-24, ННПУ, ЗУНУ, м. Тернопіль

Науковий керівник: д.е.н., професор Кізима Т. О.

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ СОЦІАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ

Важливою складовою економічної політики будь-якої держави є її фінансова політика, яка «становить сукупність розподільних і перерозподільних заходів, які держава здійснює за допомогою фінансової системи щодо організації та використання фінансових відносин з метою забезпечення зростання валового внутрішнього продукту країни і підвищення добробуту всіх членів суспільства» [10, с. 84].

Фінансове забезпечення реалізації державної політики соціального спрямування проходить в рамках реалізації державної бюджетної політики. Це обумовлено тим, що основним джерелом формування та використання необхідних фінансових ресурсів є державний бюджет та бюджети органів місцевого самоврядування.

У науковій літературі фінансова політика держави соціального спрямування характеризується насамперед бюджетною політикою, прийнятою в країні. А оскільки наукове осмислення будь-якого явища має ґрунтуватися на чітко усвідомленому і визначеному понятійно-категоріальному апараті, та зважаючи на те, що будь-яка «фінансова діяльність, управління фінансовими ресурсами розглядаються через призму оптимізації, ... раціонального маневрування грошовими потоками» [4, с. 37], проаналізуємо сутність досліджуваного нами поняття більш детально.

В економічній літературі часто використовують як рівноцінні поняття бюджетної політики, податкової політики та фіскальної політики.

Скажімо, В. Тарангул звертає увагу на те, що «за англо-американською традицією «фіскальна політика – це бюджетна політика», зокрема, у оксфордському фінансовому словнику визначено фіскальну/бюджетну політику, як політику використання державних видатків для впливу на макроекономічні умови» [7, с. 75].

Окремі науковці акцентують увагу на відмінності цих понять. На їх думку, «фіскальна політика, яка відображає дії держави щодо централізації частини виробленого національного продукту та її подальшого суспільного використання, умовно може бути поділена на два напрями - податкову і бюджетну політику» [9, с. 119-120].

На основі цього можемо констатувати, що відмінність понять «бюджетна політика» і «фіскальна політика» науковці обґрунтовують, виходячи з поділу фіскальної політики на бюджетну і податкову. Тобто, існування двох рівноправних політик єдиного ієрархічного рівня (бюджетної і податкової) по суті обумовлює ситуацію, за якої фіскальна політика, окрім бюджетної, до свого складу включає і податкову політику. З іншого боку, бюджетна політика не є

фіскальною, адже вона не включає податкову політику. Саме з останнім твердженням як логічним наслідком осмислення сутності підходу науковців щодо відмінності фіскальної та податкової політики ми не погоджуємося.

Так, О. Базилінська під бюджетно-податковою політикою розуміє «заходи уряду, спрямовані на забезпечення повної зайнятості та виробництво не інфляційного ВВП шляхом зміни державних видатків, системи оподаткування та підходів до формування бюджету в цілому» [1].

Як складову фінансової політики держави бюджетно-податкову політику трактує О. Теліженко, зазначаючи, що «бюджетно-податкова політика – це складова фінансової політики держави в сфері оподаткування, державних витрат та державного бюджету, спрямована на забезпечення зайнятості населення і стримування інфляційних процесів. Виступає інструментом перерозподілу ВВП за допомогою системи оподаткування, бюджетних витрат та соціальних трансфертів» [8, с. 36].

У свою чергу, Л. Сергієнко бюджетно-податкову політику трактує як складову «фінансової політики держави, а також вид управлінської діяльності держави, щодо зміни державних витрат та оподаткування, надання пільг, субсидій, трансфертних платежів з метою регулювання ділової активності, підтримки високого рівня зайнятості, запобігання різких коливань цін та забезпечення стабільного соціально - економічного розвитку держави в цілому» [5, с. 54].

В. Дем'янишин визначає бюджетну політику держави із ідентифікацією її суб'єктів та змістовного наповнення (як «діяльність органів державної влади, державного управління та місцевого самоврядування з визначення стратегічної мети, напрямів, завдань і пріоритетів розвитку бюджетних відносин, засобів бюджетної тактики для їхнього досягнення, а також застосування цих засобів» [3, с. 33]).

Господарський кодекс України підкреслює цільову спрямованість бюджетної політики, вказуючи, що «це політика, спрямована на оптимізацію та раціоналізацію формування доходів і використання державних фінансових ресурсів, підвищення ефективності державних інвестицій у економіку, узгодження загальнодержавних і місцевих інтересів у сфері міжбюджетних відносин, регулювання державного боргу та забезпечення соціальної справедливості при перерозподілі національного доходу» [2].

Безумовно, фінансова політика бюджетного забезпечення соціального розвитку реалізується через відповідну бюджетну політику держави. Бюджетна політика, у свою чергу, характеризується наявністю конкретної морфологічної структури (змістовне наповнення – цільова зорієнтованість – відношення до системи вищого ієрархічного рівня управління – ідентифікація суб'єктів). Хоча варто зазначити, що термін «бюджетна політика», який використовувався донедавна у фінансовій науці, все ж не втратив своєї актуальності, є вживаним і, по суті, виступає синонімом до терміну «фіскальна політика».

Разом з тим, О. Січняк звертає увагу на те, що «західний підхід як у визначенні предмету дослідження (фіскальна політика), так і у своїй суті

обмежується основними принциповими напрямками – оподаткування та видатки, а також вказує на об'єкт здійснення – того, хто реалізує публічне управління» [6, с. 8].

Відтак можемо стверджувати, що фінансова політика соціального забезпечення є складовою фінансової політики держави, яка: по-перше, здійснюється в процесі формування та використання бюджетного фонду; реалізується за допомогою технології досягнення цільових орієнтирів шляхом виконання функцій; забезпечується через бюджетний процес та процес управління фінансовими відносинами; ідентифікується із застосуванням функціонально-цільового підходу; по-друге, розглядається як діяльність держави щодо обґрунтування концепції, ідентифікації цілей та визначення завдань із окресленням методів їх вирішення у сфері формування і використання бюджетного фонду та практичної реалізації заходів забезпечення досягнення поставленої мети управління бюджетними відносинами через бюджетний процес.

Основною ціллю бюджетної політики є фінансове забезпечення соціального та економічного розвитку країни. При цьому набувають особливого значення дві обставини:

1) сам процес розвитку характеризується циклічними коливаннями, що здійснює суттєвий вплив на стабільність досягнення та забезпечення функціонування соціальних стандартів життєдіяльності людей;

2) соціальний та економічний розвиток залежить не лише від фінансової політики.

Відтак стратегічною метою бюджетної політики має бути ефективне забезпечення соціального розвитку країни. Основною ж тактичною ціллю є зменшення величини та частоти циклічних коливань в економіці. При цьому обидві цілі на практиці повинні реалізовуватися одночасно в межах єдиної цілісної бюджетної політики.

Список використаних джерел:

1. Базилінська О. Я. Макроекономіка: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 442 с. URL: <http://library.if.ua/books/63.html>
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 1798-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Дем'янишин В. Теоретичні засади бюджетної політики. *Світ фінансів*. 2007. № 1. С. 19–34.
4. Кізима Т. О. Аналіз «Витрати – Обсяг – Прибуток» у діяльності спільних підприємств. *Фінанси України*. 2000. № 4. С. 37-41.
5. Сергієнко Л. К. Вплив бюджетно-податкової політики на соціально-економічний розвиток держави. *Вісник ЖДТУ*. 2010. №3. С. 54–58.
6. Січняк О. О. Категоріальний аналіз сутності бюджетно-податкової політики в сучасній фінансовій теорії. *Вісник Одеського національного університету*. Серія: Економіка. 2016. Т. 21. Вип. 6. С. 8–10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2016_21_6_3
7. Тарангул В. І. Бюджетно-податковий механізм у системі фінансового

стимулювання розвитку регіонів. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України* (економіка, право). 2012. № 4. С. 74–81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvudpsu_2012_4_11

8. Теліженко О. М., Боронос В. Г. Узгодження основних складових реалізації фінансової політики в Україні. *Вісник Сумського державного університету*. Серія: Економіка. 2013. № 1. С. 35–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSU_ekon_2013_1_7

9. Федосов В., Опарін В., Львовчкін С. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: монографія. Київ: КНЕУ, 2002. 387 с.

10. Фінанси: підручник / Юрій С. І. та ін.; за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. К.: Знання, 2008. 611 с.